

Umhverfisnefnd Alþingis
Nefndasvið
Alþingi v/Austurvöll
150 REYKJAVÍK

Reykjavík, 09. mars 2009
2009030002/42-1-1
TB
jgo/tb

Frumvarp til laga um breytingu á lögum um náttúruvernd, landvarsla

Vísað er til tölvupósts frá umhverfisnefnd Alþingis, dags. 4. mars sl., þar sem óskað er eftir umsögn Náttúrufræðistofnunar Íslands um breytingu á lögum um náttúruvernd, nr. 44/1999, með síðari breytingum, 362. mál. Megin tilgangur frumvarpsins er að lögfesta heimild Umhverfisstofnunar til að halda námskeið í landvörslu, svo og heimild til stofnunarinnar til gjaldtöku vegna slíkra námskeiða og prófa. Þá er lagt til að Umhverfisstofnun hafi heimild til að meta þá menntun gilda sem samsvarar efnisþáttum námskeiðsins. Jafnframt er lagt til að kveðið sé á um það í lögum hvaða meginþættir þurfa að vera til staðar fyrir menn svo að þeir megi starfa við landvörslu, auk þess sem helstu þættir landvörslunáms eru tilgreindir.

Náttúrufræðistofnun Íslands hefur skoðað framangreint frumvarp og telur til bóta að lögfesta heimild Umhverfisstofnunar til að halda námskeið þ.m.t. til að halda próf í landvörslu, svo og heimild stofnunarinnar til gjaldtöku vegna slíkra námskeiðanna. Hins vegar virðist frumvarpið vera afar takmarkað og ónákvæmt þegar kemur að menntun landvarða og jafnvel afturför frá því sem stefnt hefur verið að í mörg ár.

Landvarsla er starf sem felur í sér sambland margra þátta. Það sem er grunnþáttur í starfinu og sameinar aðra þætti er náttúruvernd. Til að geta starfað að landvörslu á Íslandi með náttúruvernd að markmiði eru tveir þættir sem verða að vera fyrir hendi. Annars vegar grunnþekking á náttúru Íslands og hins vegar hæfileikar til að nota þá þekkingu til fræðslu svo sem við umhverfistúlkun (Environmental Interpretation) en einnig þarf kunnáttan að nýtast til að „kenna“ og til að fræða um náttúruvernd vegna t.d. þjónustu við ferðamenn, eftirlits og umsjónar með náttúruverndarsvæðum og landinu almennt. Öryggi ferðamanna, stígagerð og verkunnátta á ýmsum sviðum er einnig nauðsynleg við landvörslu en flokkast samt til undirþátt þó aldrei megi vanmeta þá. Aðrir en landverðir geta sinnt þessum þáttum. Öryggi ferðamanna hér á landi er t.d. samvinna milli margra aðila og fer eftir svæðum t.d. landvarða í þjóðgördum og á friðlýstum svæðum, lögreglu, lækna og björgunarsveita en getur aldrei verið aðalþáttur í starfi landvarða. Starf björgunarsveitamanna þarfnast t.d. mikillar sérþekkingar og reynslu sem ekki er hægt að ætlast til að allir landverðir hafi að fullu en skyndihjálpi hefur t.d. verið kennd í áraráðir á landvarðanámkskeiðum. Þekking á lögum og reglum um náttúruvernd og uppbyggingu náttúruverndarmála innanlands sem á alþjóðavettvangi er nauðsynleg.

Víða erlendis er landvarðanámskeið mun umfangsmeira en hér á landi og sumstaðar sérstakt nám til nokkurra ára þar sem verknám er mjög mikilvægur þáttur í náminu. Frumvarpið, þegar kemur að námi landvarða, hefur öll einkenni þess að forgangsraða náminu rangt og leggja áherslu á reglur, öryggi og stígagerð en **gleymir hreinlega að nefna annan grunnavallarþáttinn sem landverðir þurfa að kunna skil á þ.e. náttúra Íslands.** Í frumvarpinu er fræðslu forgangsraðað síðast. Í greinargerð með frumvarpinu er fjallað um reglugerð nr. 61/1990 um landverði en í reglugerðinni eru taldir upp þeir þættir sem landvarðanámskeið á að innihalda þ.e. A Ísland - náttúrufar og þjóðlíf, B Náttúruvernd, C Umhverfisréttur, D.Landvarsla - dagleg störf og E. Umhverfisfræðsla - umhverfistúlkun. Þessir þættir eru enn í fullu gildi.

Náttúrufræðistofnun þykir einnig of langt gengið í frumvarpinu, með þeim hætti sem það er gert, að Umhverfisstofnun eigi að hafa heimild til að meta menntun gilda sem samsvarar efnisþáttum námskeiðsins. Efnisþættir landvarðanámskeiða eru settir fram í námsskrá, sem er til er að miklu leyti, en námskrár er alltaf hægt að bæta og breyta. Mun nær er að hafa reglugerðarheimild í lögunum og telja einnig upp þá þætti sem landvarðanámskeið á að fjalla um og þar sé þess jafnframt getið að setja meg í reglugerð heimild til Umhverfisstofnunar til að meta annað nám vegna landvarðanámskeiða. Þekking t.d. á einstökum greinum náttúrufræða er engin trygging fyrir að fólk hafi skilning á náttúruvernd eða hæfileika til að sinna landvörslu. Það er því nauðsynlegt að fara varlega við að meta hina og þessa menntun sem gilda ef hennar er ekki aflað í „réttu“ samhengi við það sem hefur verið sagt hér að framan.

Náttúrufræðistofnun vill einnig benda á að hvergi er minnst á Landvarðafélag Íslands í frumvarpinu, ekki heldur í greinargerð. Mikilvægt er að góð samvinna sé um innihald landvarðanámskeiða við Landvarðafélag Íslands.

Vegna þessa frumvarps vill Náttúrufræðistofnun benda á að í mörg ár hefur ríkt mikil réttaróvissa um hvaða heimildir landverðir hafa t.d. til að koma í veg fyrir náttúruspjöll s.s. vegan aksturs utan vega. Ástæða er til að skoða þennan þátt sérstaklega.

Virðingarfyllt

Jón Gunnar Ottósson
forstjóri

Trausti Baldursson

NÁTTÚRUFRAEÐISTOFNUN ÍSLANDS